

Őszi utazás egy hangulatmúzeumban

Egy módszer nyitánya

Nincs stilisztikai félrefogás a címben: ez az igazság. A Pétöfi Irodalmi Múzeum centenárius Krúdy-kiállítása — dr. Kerényi Ferenc és Lencsés László munkája — rendhagyó módon szakít a kötelező, enyhén porszagú múzeumi hangulattal. Ehelyett eltökélték, hogy az író szellemének megidézésére a Károlyipalota termeit egyfajta hangulatmúzeummá varázsolják — az arműgy is önként olvasandó művek tudós seregszemléje helyett azok (s az őket ihlető élet) légkörét támasztják föl szuggesztív állóképekben, mintegy kimerevítve.

Igy adódik, hogy nem tárlók hosszú sora előtt vonulunk el, fejünket tiszteltudóan hajtva szigorúan csillanó műveglapokra. Ehelyett fejünket bőségesen forgathatjuk oldal, sőt fölfelé is. Fölfedezhetvén — némi nyakatekerés árán — a címet, melyen fiait vérevel tápláló pelikán, továbbá páncélos lovagi kar látható, kivont szabályával — utóbb aztán fogadócégeket pillantunk meg, a levegőben függve, majd — élveteg öreguracsok módjára — bekukucskálhatunk a Krúdy-írások (s az írói élet) négy színterén: a magánemberek nyilvános szentélyébe, a kocsmába; egy fogadóbeli szobába, szolgálatkész útibőrönddel; s a női vígasz kőféltre helyiségébe: Majmunka szobájába, meg egy másikba, melyet szemérmes muskátliisor fődöz el, hogy aztán az erőlködő tekintetet tótágast álló női lábak ironikus látványára leljen. (A frivolitás e finom ötletét netán a gyermekektől óják?)

A korabeli kávéházi díszlettel (mert azért mégiscsak díszlet) eljutunk végül az utolsó szobáig, melynek — ha szimfonikus költemény volna — „Álom és valóság” tételcímet adhatnánk. Elhaladtunk egy keskeny utca ké-

pe mellett is ezenközben, hol a fölkalapozott Latinovits-Szindbád, immár ugyancsak emlékként, jön velünk szembe. A zárótétel azonban — a maga túlélezett kontrapunktjával — némi idegenséget lop a hangulatba. Egy személyes emlék fölelevenítése tán érthetőbbé teszi, miért érzem hőtlennek Krúdy világá-

Hamarabb olvastam az író Podolinját, semmint a valóságosba elvetődtem volna. Ez utóbbi, csatagos öszön megpillantva úgy hatott, mint a szentjánosbogár nappal. Csak Sára-szerű filmképvilág adhatná vissza az ellentétet. Ekkor értettem meg igazán az író varázslatát, mondhatnám így is: ébredtem rá költészet és valóság viszonyára.

A kiállítás derekasan igyekszik az álom-Krúdy bemutatására — ám az őt környező valósággal azon nyersen szembesítve. Míg a regényei látványát fedő fátylak, a sejtelmes (bár inkább technikailag megoldatlan) világítás szimbolikáját nagyon jól értjük, a korabeli (vagy annak rémlő) fotók elé hevenyészett ácsolat elvont jelképességét csak a társadalom-matematikai egyenlet megoldása — reves lécs egyenlő nyomorral — oldja föl tudatunkban. (A ma diákja számára így is nehezen lesz émezhető a kép, aligha fog asszociálni a csak tankönyvileg ismerős szegénységre.) De a fátylas álomjelenés múltidéző tárgyal — legyetőbb gombos cipellő, glasszeskezes-tű, szokésapka, lószerszám — elhelyezésük folytán nem eléggé szembetűnőek. Bútor, film, hangszalag, koporsófüdél, fénykép eszközbeli gazdagságának hatásaát okvetlenül emelte volna a hozzájuk méltó, világítástechnika, a szórt vagy ravaszul elhelyezett szemvezető irányfények, melyek

még pótlólag is növelhetnék a kiállítás hatását.

★

A technikai lehetőségek megnövekedével korunk ismeretterjesztésében, műértő közönség verbuválásában sajátos, mondhatni művészi műfajja emelkedett a kiállítás. A látáskultúra olyan szintetikus megvalósulává, amelynek egyszerre pedagógiai és esztétikai hatása a kiállított tárgyak minőségétől függetlenül is szuverén élmény. Victor Vasarely és Képes György világhírű, s immár nálunk is egyre népszerűbb munkásságának ismeretében állíthatjuk: a tárlat a maga eszközeivel hozzájárulhat, hogy otthonosan érezzük magunkat világunkban, hogy kulturált bensőséggel nőjünk fel hozzá. Ebbe az irányba tett tétova lépés a Krúdy-kiállítás. Ha távolabbra tekintünk, az itt könnyen fölfeledhető jámbor „csalások” nem bántók. Hogy az utazásra invitáló, előtérben álldogáló postakocsi csupán vörösre mázolt, postaköztel cícomázott fiáker (ez utóbbi is jellegzetes Krúdy-színhely, s az ő iróniája is fölrémlik benne), hogy a kávéházban nem az eredeti nádból hajlított újságtartók függenek, s csupán az egykori lapok fénymásolatán olvashatók az író tárcanovellái.

Mondom, csöppet sem zavaró mindez. Sokkal fontosabb viszont tudnunk, hogy ez a fiatalok, a leendő Krúdy-olvasók toborzója. Ezért kell ihletettebben, a didaktikát kerülve ugyan, de rávezetőbb módon előadni a Krúdyvilágot. Persze így is fönttartás nélkül dicsérendő a szándék. Mert német nyelven is hallottam megértő látogatói kommentárt, s diákszájából is elhangzott a kérdés: megvan-e nektek a Szindbád? E kérdések megsokszorozása — ez az író jövője.

Lukácsy András